

סימן קפה נאמנות האשה

א. כללי

גמרא (כתובות עב, א): אחת מאלו היוצאות בלי כתובה היא ה"משמשותו נדה".
ושם בגמרא: "היכי דמי? אי דידע בה (שהיא נדה) – נפרוש. אי דלא ידע – לסמוך עילוה, דאמר ר' חנינא בר כהנא אמר שמואל: מנין לנדה שסופרת לעצמה? שנאמר: "וספרה לה שבעת ימים" – לה' – לעצמה".
וכתב **הרא"ש** שאפילו מצא בגדיה מלוכלכים בדם נאמנת לומר: 'בשוק של טבחים עברתי', או 'בדם ציפור התעסקתי'.

ב. אשה שהיא בחזקת טומאה

גמרא (נדה יב, א): "ת"ר: החמרין ופועלין והבאין מבית האבל ומבית המשתה – נשיהם להם בחזקת טהרה... בד"א? שהניחן בחזקת טהרה. אבל הניחן בחזקת טמאה, לעולם היא טמאה, עד שתאמר לו טהורה אני".
וכן ב- **טו, ב**: "...א"ר שמואל משמיה דר' יוחנן אשה שיש לה וסת – בעלה מחשב ימי וסתה ובא עליה". וטעמא, כיון דוסתות דרבנן לא אמרינן ודאי ראתה, אלא אימור לא ראתה, ואת"ל ראתה – אימור טבלה (והוה ספק ספיקא, ולכן מותרת לבעלה ללא תביעה). ועד כאן לא קאמר ר' יוחנן דמותרת בלא תביעה – אלא בספק ראתה. אבל ודאי ראתה, כגון הכא שהיא בחזקת טמאה, אסורה עד שתאמר לו טבלתי (דאין ספק מוציא מידי ודאי דטמאה).
וכ"פ **השו"ע** (סעיף א): "האשה שהיא בחזקת טמאה, אסור לו לבוא עליה עד שתאמר לו טבלתי".
וכתב **הרמ"א**: "ומאחר שעברו ימים שאפשר לה למנות ולטבול, נאמנת. אפילו רואה בגדיה מלוכלכים בדם, נאמנת לומר בשוק טבחים עברתי או נתעסקתי בציפור וכדומה לזה".
והסביר **הש"ך** (סק"א): מכיון דסמכינן עליה, דכתיב: "וספרה לה" – לעצמה.
כתב **פת"ש** (סק"ב) דאשה החשודה על איסור נדה אם זנתה בנדות – לא מקרי חשודה לבעלה ונאמנת אפילו בשעת וסתה. אבל אם הכשילה את בעלה בנדות, שוב אינה נאמנת לומר בשעת וסתה – טהורה אני, עד שתעשה תשובה. אבל שלא בשעת וסתה, או לומר 'טבלתי' – נאמנת (חוו"ד). ואפשר שבמקום שנותנים שכר בעד הטבילה אינה נאמנת.

ג. הוחזקה נדה בשכנותיה (סעיף ב')

על **הגמרא בכתובות הנ"ל** (המשמשותו נדה) ששאלה "היכי דמי" תרצו שני תירוצים:
תירוץ א': כגון שאמרה פלוני חכם טיהר לי את הדם, ואשתכח שיקרא.
תירוץ ב': כגון בדעת ר' יהודה, שהוחזקה נדה בשכנותיה (שראוה לובשת בגדי נידות), בעלה לוקה עליה משום נדה. וכיון שבעלה לוקה עליה משום נדה, אלמא ודאי נדה חשבינן לה.
השו"ע פסק: "ואם הוחזקה נדה בשכנותיה, שראוה לובשת בגדים המיוחדים לימי נדותה, חשובה כודאי טמאה".

ד. נתינת אמתלא (סעיף ג')

גמרא (כתובות כב, א): "בעא מיניה שמואל מרב: אמרה טמאה אני, וחזרה ואמרה טהורה אני – מהו? אמר ליה: אף בזו, אם נתנה אמתלא לדבריה – נאמנת".
ר' ירוחם: זה שאינה נאמנת ללא אמתלא היינו דוקא לאחר כדי דיבור, אבל תוך כדי דיבור – נאמנת. והביאו **הרמ"א**.
בהמשך **הגמרא** (כב, ב): "תנא מיניה ארבעים זימנין ואפ"ה לא עבד שמואל עובדא בנפשיה".

ר"ן, רשב"א ורמב"ם כתבו - שאעפ"כ הלכה כרב שנאמנת בנתינת אמתלא.
הרי"ף כתב: 'הא דלא עבד שמואל עובדא בנפשיה', אך הסביר הרי"ף, שהרי"ף כתב כן לא לפסוק
כך להלכה, שהרי הלכה כרב באיסורי, אלא ללמד שהרוצה להחמיר על עצמו מידת חסידות
היא לו (ואין זה חסידות של שטות, שהרי שמואל החמיר על עצמו). והעתיק דבר זה הרמ"א.

סוגי אמתלות מועילות:

- א. בירושלמי מובא שאשתו של שמואל נתנה אמתלא מפני שלא היה לה כח, ופסק רב
שנאמנת.
- ב. ברמב"ם מובאת עוד אמתלא שאמרה טמאה "מפני אחותך ואמך, שמא יראו אותנו".
- ג. בספר התרומה מובא שאמרה "סבורה הייתי להיות נדה אבל עכשיו בדקתי עצמי שמחמת
מכה או חבורה בא לי הדם". אך אם אמרה "משטה הייתי בך" אינה נאמנת וצריך לפרוש
ולישב ז' נקיים.
- השו"ע פסק שאם אמרה טמאה וחזרה אח"כ ואמרה טהורה - נאמנת רק אם נתנה אמתלא
לדבריה, כגון האמתלות הנ"ל, וכיו"ב.
- והרמ"א הוסיף שהרוצה להחמיר על עצמו מידת חסידות היא.
- וכתבו האחרונים שאשה הרגילה לדבר דרך שחוק נאמנת בזה, אך יש למורה הוראה להענישה
(ועיי' בדה"ש סק"ז).

ה. נתינת אמתלא כשהחזקה נדה בשכנותיה (סעיף ג')

רמב"ן (וכן ר"ן, רשב"א ומ"מ בשם הרמב"ם): אפילו נותנת אמתלא לדבריה, אם החזקה נדה
בשכנותיה אינה נאמנת. והטעם, כיון שלבשה בגדים מיוחדים - ודאי נדה משוינן לה, וכאילו
ראינו שראתה.

הטור תמה על הרמב"ן מדוע יותר חמור החזקה נדה, מדין טמאה אני, שבוה מועיל אמתלא?
ופירש הרי"ף בשם הרשב"א שמשום בוש או אונס מיקרי, ואמרה טמאה אני. אבל לעשות
מעשה כולי האי ללבוש בגדי נדה, וחזרה ואמרה איני טמאה - הי"ה כמכחשת דבריה
הראשונים ואינה נאמנת. וכ"פ השו"ע.

הט"ז (סק"ב) בשם המהר"ל תירץ שהריעותא בשחזקה נדה היא שרבים יודעים כעת שהיא
נדה ולא ידעו מה האמתלא, וא"כ אי אפשר להאמינה נגד מה שהחזקה לכו"ע.

הש"ך (סק"ה) כתב שהיכא שלא היה אפשר לה בענין אחר - נאמנת גם בזה. והביא ראיה
מתשובת הרמ"א (סי"ב), שנשאל על אשה שילדה ג' פעמים בחודש השמיני, וחששה שעין הרע
גורם לה, ורצתה להסתיר עיבורה מבני ביתה ושכנותיה, ובעלה הסכים שתאמר נדה אני
בתחילת עיבורה כדי להסתיר עיבורה. ונשאל הרמ"א אם בעלה מותר לבוא עליה בסתר?
והשיב להיתר. ודקדק מדברי ר' יהודה בגמ': "החזקה נדה בשכנותיה בעלה לוקה", שדוקא
בעלה שאינו יודע מטומאתה הוא לוקה אך היא שיודעת שאינה טמאה - אינו לוקה. וכך בנידון
זה, שגם הבעל יודע שהיא אכן מותרת - שמותר.

הט"ז (סק"ב) האריך להשיג על הרמ"א, שנידון זה אינו נכנס כלל בכלל "החזקה נדה", כיון
שגלתה כן קודם שהחזקה לטמאה. וכיון שבעלה יודע את האמת לא אסרה עליו התורה כלל,
וזוהי רפואה קודם המכה (ולא הבין הט"ז מדוע הרמ"א העמיק כ"כ בגדרי "החזקה נדה", שהרי
זה לא נכנס לכלל זה).

הש"ך ביאר שאמנם השאלה היתה על מקרה שהבעל ידע על האמתלא, אולם בתשובה האריך
הרמ"א לברר שגם אם לא ידע בעלה מזה - נאמנת בגלל שלא היה לה אפשר בענין אחר.

ו. אמרה בפני רבים שטמאה - האם מועילה האמתלא?

בפשט הגמרא אין חילוק בין אמרה לבעלה בלבד שטמאה לבין אמרה בפני רבים שטמאה
ובשניהם מועילה אמתלא (ורק בלבשה בגדי נידות לא מועילה אמתלא, כיון שעשתה מעשה -
להסבר הרשב"א).

אולם, ה"ט"ז מסיק מהמהר"ל, שטעם החומרא בלבשה בגדי נידות הוא בגלל שזה בפני רבים, שגם כשאמרה בפני רבים לא מהני אח"כ אמתלא (ודייק כך מלשון ה"טוש"ע: "אמרה לבעלה טמאה אני", שדוקא כשאומרת לבעלה ביחידות הוא דמהני אמתלא).

ותוהשל"מ (סק"ג) דחה דברי ה"ט"ז, ולדבריו מה שכתבו הפוסקים "אמרה לבעלה" לאו דוקא נקט אלא דיבר הכתוב בהווה, שאין דרך צניעות לגלות טומאתה וטהרתה אלא לבעלה.

ז. אמרה שטמאה ואח"כ באה ושוכבת אצלו (רמ"א סעי' ג')

ד"מ בשם מהרי"ו: "דאם היתה בקטטה עם בעלה ואמרה לו טמאה אני, ואח"כ אמרה טהורה אני, ומה שאמרתי תחילה מחמת הקטטה שהיתה ביני ובינך עשיתי - נאמנת. ולא עוד, אלא בסתם אם היא באה ושוכבת אצלו א"צ לשואלה, דודאי הואיל ושוכבת אצלו ודאי טהורה היא ותחילה מחמת קטטה עשתה". וכ"פ ברמ"א.

וכתב הש"ך (סק"ד): "ומ"מ נראה שהבעל חייב לשאול אותה למה היא באה אצלו... דצריך להוציא האמתלא מפיה". וכתב עוד שהרמ"א מודה ג"כ שכל מה שאפשר לברורי מבררין.

וכתב בבד"ש (סקכ"ט) בשם האחרונים, שזה שבאה ושוכבת אצלו מועיל דוקא כשיודע ומכיר את האמתלא גם ללא שתאמר לו. אך כשאינו יודע את האמתלא, ודאי שאין יכול לסמוך על כך (וכן פשט מלשון מהרי"ו).

ח. אמרה פלוני חכם טיהר לי והוא אמר שמשקרת (סעי' ג' ברמ"א)

בגמרא בכתובות הנ"ל (עיין ב- ג. הוחזקה נדה בשכנותיה) נאמר: "כשאומרת פלוני חכם טיהר לי הכתם, ואישתכח שיקרא, יוצאת בלא כתובה".

וכתב הרמב"ן שהחכם נאמן ולכן היא טמאה.

הר"ן בשם הרשב"א כתב שאין החכם נאמן. אולם, זהו דוקא לענין הפסד כתובה, שלא תפסיד כתובתה ע"י עד אחד, אבל להחזיקה טמאה מודה הרשב"א לרמב"ן.

וכ"פ הרמ"א (סוס"ג): "אמרה: פלוני חכם טיהר לי כתם, והחכם אומר שהיא משקרת, החכם נאמן וטמאה היא". וכתב ה"ט"ז (סק"ג) שדוקא החכם עצמו נאמן כיון שהיא סומכת עליו, משא"כ אם אין החכם לפנינו ועד אחד מעיד שהחכם אסר לה - אינו נאמן.

ט. היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי (סעיף ד')

גמרא (שבועות יז, ב - יח, א): "היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד חייב, מפני שיציאתו הנאה לו כביאתו... אמר מר: פירש מיד חייב. היכי עביד? אמר רב הונא משמיה דרב: נועץ עשר צפרניו בקרקע עד שימות. כי פירש מיד אמאי חייב? שהיה לו לפרוש בהנאה מועטת, ופירש בהנאה מרובה".

וכתב הרמב"ם שאם פירש והוא בקישויו - חייב כרת. וכ"פ השו"ע.

וכתב הרמ"א בשם סמ"ג: "וימלא פחד ורתת על עבירה שבאה לידו". והוסיף: "ולא יסמוך עליה, רק יסמוך על רגליו וידיו שלא יהנה ממנה".

אם פירש באיבר חי בשוגג - מה יעשה לכפרה?

כתב המרדכי בשם הר"מ: "זה האיש שגג בשגגת כרת, ומאחר דשוגג היה, די לו לבעל שיתענה. וזה הדבר אירע ב"י לאייר, ויש לו להתענות בכל שבוע יום אחד עד ר"ה. ולאכול בשר ולשתות יין אם ירצה. ואם לא יוכל להתענות, יתן י"ב פשיטין לצדקה. אבל אשתו אינה צריכה כפרה.

וכתב בד"מ בשם התרוה"ד (גרס גירסא אחרת בתשובת הר"מ): שצריך להתענות כל שבוע שני ימים, וליתן כל יום י"ב פשיטין אם לא רוצה להתענות. ואסור בבשר ויין.

הרמ"א כתב: "יתענה ארבעים יום, ואינן צריכין להיות רצופים, רק כל שבוע שני ימים, כגון: שני וחמישי, ובליל התענית אסור ביין ובשר. ואם לא יוכל להתענות, יפדה כל יום בממון שיתן לצדקה, כפי ערך ממון שיש לו. כי עשיר יתן יותר קצת (=קצת יותר) מעני. ויש להחמיר בתשובתו. וכל המרבה לשוב - זכות הוא לו. והאשה אינה צריכה כפרה" (עיין לקמן).

ובפת"ש (סק"י"ב) כתב שמובא בשם **הרמ"א** (או"ח סי' תקסח, ד) ששלושה ימים רצופים עם הלילות חשיב כארבעים יום. ובאדם חלש סגי בשני ימים. **והמג"א** כתב, שיותר טוב שיצום מפוזרים, שבכל עת יהיה ליבו נכנע ויהיו חטאיו נגדו תמיד.

י. אם נזכר באמצע תשמיש שהיא עונת וסתה (פת"ש סק"י)

כתב **הפת"ש** (סק"י"י) בשם **החוו"ד** שצריך גם כן לפרוש באיבר מת.
[עוד כתב שדוקא כשמוצאת דם באמצע תשמיש צריך לפרוש באיבר מת (שלא בשעת וסתה), אבל אם אמרה מרגשת אני - אין צריך לפרוש באיבר מת דאימור הרגשת שמש הוא].
פרדס רימונים: עדיף טפי שיפרוש אפילו באיבר חי, הואיל ואיסור דעונת הוסת הוא שמא תראה, ולא משום שראתה.

כתב **בבדה"ש** (סקנ"ד) בשם **החוו"ד**, **נוב"י ולח"ש**, דאם האשה שמטה עצמה ממנו צריכה כפרה, שהפרישה הוי הנאה גם לה. וכן אם לא הגידה לו שנטמאת צריכה כפרה אף שהיא לא עשתה כלום (כיון שהיא אינה אנוסה). וכן אשה ששמשה כשאסור היה לה לשמש (כגון עו"ב או עונת הוסת), ג"כ צריכים שניהם כפרה.